

УДК 332.12

І.М.Вахович, д.е.н., професор

І.В.Ропотан, здобувач

О.П.Чапюк, здобувач

Луцький національний технічний університет

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ КОНВЕРГЕНЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Стаття спрямована на теоретико-методологічне обґрунтування сутності та значення фінансового забезпечення у розвитку регіонів, обґрунтовано фінансові інструменти конвергенції регіонального розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток регіону, регіональна конвергенція, фінансове забезпечення сталого розвитку, діагностика регіональної конвергенції, фінансові інструменти регіональної конвергенції.

Вахович І.М., Ропотан І.В., Чапюк О.П.

ФИНАНСОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ КОНВЕРГЕНЦИИ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Статья направлена на теоретико-методологическое обоснование сущности и значения финансового обеспечения в развитии регионов, обосновано финансовые инструменты конвергенции регионального развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие региона, региональная конвергенция, финансовое обеспечение устойчивого развития, диагностика региональной конвергенции, финансовые инструменты региональной конвергенции.

Vahovych I., Ropotan I., Chapyuk O.

FINANCIAL INSTRUMENTS CONVERGENCE REGIONAL DEVELOPMENT

The article focused on the theoretical and methodological study of the nature and importance of financial security in developing regions, reasonable financial instruments convergence of regional development.

Keywords: sustainable development of the region, regional convergence, financial support sustainable development, regional convergence diagnostics, financial instruments of regional convergence.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Найважливішим завданням, що стоїть на даному етапі розвитку економіки нашої країни, є утвердження ринкових відносин, створення конкурентоспроможного ринкового господарства, запровадження європейських принципів господарювання. У розвинутій ринковій економіці спрямованість регіональної політики повинна визначатись цілями сталого розвитку, що залежить від рівнів зайнятості, купівельної спроможності, якості навколишнього середовища, темпів економічного зростання, характеру розподілу доходів тощо. Основним інструментом реалізації цих цілей є фінанси як економічні відносини, що виникають у процесі функціонування регіональної системи з приводу формування, розподілу та використання фондів грошових коштів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню змісту, обґрунтуванню принципів, переваг та недоліків фінансового забезпечення регіонального розвитку в Україні сьогодні приділяється значна увага. Вона є об'єктом дослідження провідних спеціалістів академічних установ, предметом дискусій для практиків, представників законодавчих та виконавчих органів на різних владних рівнях. Серед вітчизняних науковців, які присвятили свою діяльність

розв'язанню питань фінансового забезпечення суспільних формацій різних територіальних рівнів, слід виділити дослідження О.Амоші, В.Андрущенка, О.Барановського, В.Бесєдіна, О.Василика, З.Варналія, А.Гальчинського, В.Геєця, Л.Єрмошенка, Т.Єфименка, М.Карліна, М.Козоріз, В.Копилова, Л.Лазебника, Е.Лібанової, І.Луїної, С.Мочерного, Ц.Огня, В.Опаріна, Л.Тарангул, С.Писаренко, В.Федосова, Ф.Ярошенка, І.Чугунова та багатьох інших.

Цілі статті. Метою даного дослідження є розробка теоретико-методологічних засад фінансового забезпечення регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За роки державної незалежності прослідковується недофінансування, значна диференціація і непропорційність фінансового забезпечення соціальної, економічної та екологічної сфер, що призводить до поглиблення дисбалансу (в т.ч. територіального) у їх розвитку. Непропорційність умов та факторів регіонального розвитку, що мають місце сьогодні у державі чи не найбільшою мірою стосуються фінансової сфери.

Процедури та результати фінансового управління територіального розвитку нині в Україні піддаються значній критиці. Недоліками цього управління є надмірна централізація, політизованість, низька дієвість, суб'єктивізм, нерегульованість процесів формування та розподілу. Основними фінансовими проблемами на регіональному рівні є низька доходна база місцевих бюджетів, їх недофінансування, низький рівень інвестиційної активності та інвестиційної привабливості регіонів, дотаційність більшості регіональних бюджетів, що стоїть на заваді вирішенню проблем сталого розвитку.

Зміна ситуації, на нашу думку, можлива шляхом послідовного і системно організованого впорядкування всіх сторін регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку: від уявлень про суть сталого розвитку до конкретних процедур прийняття фінансових рішень і оцінки їх результатів.

Л.Л.Лазебник аналізує недоліки існуючої фінансової політики, стверджуючи, що на фоні нерівномірного зростання бюджетних надходжень у 2005 році відбулося значне скорочення валового нагромадження основного капіталу, і, як наслідок, уповільнення росту ВВП. Агресивне зменшення державних інвестицій на користь соціальних виплат спричинило не капіталізацію національних заощаджень внаслідок відсутності в Україні повноцінних фінансових ринків, а збільшення споживчого попиту, яке у свою чергу співпало з уповільненням товарної пропозиції. Такі результати, за словами автора, отримані внаслідок того, що економічний зміст запровадженого реформування в контексті створення стимулів для економічних агентів був з різних причин не врахований, що обґрунтовує актуальність наукових пошуків та підвищує значущість наукових досліджень фінансової політики з метою одержання реальних поточних (макроекономічної збалансованості, бездефіцитності бюджету, сприяння розвитку підприємницької діяльності, удосконалення механізмів соціального страхування, забезпечення реалізації соціальних гарантій та соціального захисту вразливих верств населення тощо) та стратегічних результатів (безперервний економічний розвиток країни, зростання ВВП, інвестицій, добробуту населення, платоспроможності країни) [1, с. 52].

Основними позитивами існуючої політики фінансового забезпечення в Україні можна визнати:

- вдосконалення нормативно-правової бази з прийняттям Бюджетного кодексу України;
- стабілізацію національної валюти, стримування інфляційного процесу;
- зростання інвестиційних вкладень в економіку;

- розширення ринку фінансових послуг;
- збільшення обсягів банківського кредитування (в т.ч. довгострокового);
- зростання надходжень у бюджети різних рівнів тощо.

Разом з тим існуюча політика містить ряд недоліків та суперечностей, серед яких:

- низький рівень економічного розвитку та високий рівень тінізації економіки регіонів та країни в цілому, що породжує низьку доходність місцевих бюджетів;

- у питаннях фінансового забезпечення місцевого самоврядування основна увага зосереджується на повноваженнях територіальних органів, тоді як на перший план повинні ставитись інтереси територіальної громади;

- надмірна централізація формування доходів бюджетів країни, адже закріплені за місцевими бюджетами доходи і дотація вирівнювання займають переважну частину обсягу загального фонду місцевих бюджетів (до 90%), тоді як частка власних доходів, розпорядження якими є прерогативою суто органів місцевого самоврядування, становить лише 10 %; такий стан справ породжує декларативність принципу самостійності місцевих бюджетів, адже надходження та видатки закріплених доходів регламентуються централізовано в законодавчому порядку;

- територіальна диференціація фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, що породжує неефективну політику перерозподілу державних доходів між територіями України для підтримки відсталих у соціально-економічному плані регіонів за рахунок більш розвинутих, що не стимулює території нарощувати власний фінансовий потенціал;

- досить витратомісткою є процедура перерозподілу міжбюджетних трансфертів, частка яких у доходах місцевих бюджетів щорічно зростає;

- неузгодженість функцій між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з формування бюджетів, що спричиняє проблеми у питаннях відповідальності за ефективність використання бюджетних коштів; формальність розгляду та затвердження бюджетів різних рівнів;

- низький рівень інформатизації бюджетного процесу у переважній більшості територіальних громад;

- непрозорість бюджетного процесу, що унеможлиблює контроль зі сторони громадян щодо його ефективності.

Тому реалізація цілей сталого розвитку потребує розробки дієвого механізму формування та реалізації регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку держави. Така політика повинна враховувати стратегічні інтереси регіональної конвергенції фінансового забезпечення розвитку країни, що потребує глибоких теоретичних досліджень, узагальнення переваг та недоліків існуючих підходів та розробки дієвого фінансового механізму.

Такий фінансовий механізм забезпечення зближення рівнів розвитку регіонів України передбачає застосування системи фінансових інструментів, дія яких у комплексі сприятиме єдності країни.

Система таких інструментів повинна відповідати певним принципам, якими, на нашу думку, повинні бути:

- *принцип справедливості*, що передбачає зацікавленість регіонів нарощувати власний фінансовий потенціал шляхом запровадження правила міжбюджетних відносин «більше заробляєш – більше маєш»;

- *принцип комплексності*, що передбачає системний підхід до вибору фінансових інструментів, що дозволить забезпечити конвергенцію сталого розвитку регіонів;

- *принцип ієрархічності*, що передбачає розгляд системи фінансових інструментів конвергенції сталого розвитку регіонів як підсистеми більш широкої глобальної системи;

- *принцип взаємозгодженості*, що передбачає встановлення відповідності між фінансовими інструментами, їх спрямування у досягненні спільної мети;

- *принцип плановості*, що передбачає формування програми запровадження інструментів та її послідовної реалізації, визначені виконавців, розподілі та координації їх обов'язків;

- *принцип економічності*, що передбачає співставність результату та витрат, необхідних для його досягнення, за яким результат повинен бути більшим за витрати на його досягнення.

Наведені принципи відображають найбільш суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи фінансових інструментів конвергенції сталого розвитку регіонів, без яких вона не може виконувати поставлене завдання.

Фінансові інструменти конвергенції регіонального розвитку можна умовно поділити на декілька типів, залежно від ознак, за якими здійснюється їх поділ.

Так, залежно від належності до бюджетного процесу, слід виокремити такі фінансові інструменти конвергенції регіонального розвитку, як інструменти збалансування місцевих бюджетів.

До інструментів збалансування місцевих бюджетів слід в першу чергу віднести інструменти міжбюджетних взаєморозрахунків, що визначають перерозподіл фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи у процесі виконання Державного і місцевих бюджетів. Зауважимо, що у Конституції України бюджетну систему визначено як унітарну, яка включає дві ланки - державний і місцевий бюджети. Тобто в основі таких інструментів лежить необхідність збалансування доходів і видатків між різними рівнями бюджетної системи та найбільш ефективний розподіл повноважень між відповідними органами влади. Згідно діючого законодавства, інструментами міжбюджетних взаєморозрахунків при цьому є дотації, субсидії, субвенції, бюджетні позички, взаємозаліки та ін.

Варто зазначити, що розгляд інструментів збалансування місцевих бюджетів є досить важливим та складним процесом, в основі якого знаходиться проблема узгодження взаємовідносин між бюджетом центральної влади та бюджетами органів місцевого самоврядування з позиції пошуку механізмів перерозподілу бюджетних коштів, за яким, з одного боку, держава забезпечуватиме однаковий доступ громадян до суспільних благ, а, з іншого, забезпечуватиме зацікавленість місцевих громад накопичувати фінансові ресурси, які будуть спрямовуватись не лише на потреби своєї громади, а й менш економічно розвинутих громад. Тому особливої уваги при розгляді інструментів збалансування місцевих бюджетів слід надавати врахуванню принципу справедливості, про який йшлося вище.

Більше того, регіональні відмінності у рівнях розвитку, і, відповідно, можливостях акумулювати податковий потенціал на своїй території, а також регіональні відмінності у потребі витрачання бюджетних коштів (що зумовлено в першу чергу кількістю та віковим складом населення) не дозволяє збалансувати усі бюджети виключно шляхом розмежування доходів для бюджетів певного рівня.

Саме тому необхідно дослідити та удосконалити систему інструментів збалансування місцевих бюджетів в Україні. За словами Сунцової О.О., як дотації, так і субвенції повинні надаватися на єдиних для всіх суб'єктів міжбюджетних відносин засадах з використанням простої і зрозумілої методики. Це дасть змогу усунути непрозорість системи бюджетного регулювання в цілому і порядку надання фінансової

допомоги місцевим бюджетам зокрема. Нині на процес визначення конкретних розмірів дотацій впливають не об'єктивні, а здебільшого суб'єктивні фактори. Відсутність єдиних критеріїв, на підставі яких визначаються розміри дотацій і субвенцій, ставить їх в нерівні умови, посилює фінансову залежність місцевих органів самоврядування від рішень центру [2, с.345].

Застосування таких інструментів повинне забезпечити бюджети усіх рівнів доходами, достатніми для виконання покладених на них функцій та завдань. Для забезпечення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів дія інструментів спрямована на підтримку бюджетів менш фінансово забезпечених регіонів за рахунок вилучення коштів з бюджетів більш фінансово забезпечених. Певним чином такий підхід суперечить принципу справедливості, однак зобов'язаннями унітарної держави є забезпечення однакових умов для населення, незалежно від території проживання. Тому застосування таких інструментів є необхідним з позиції як виконання конституційних норм, так і забезпечення конвергентності регіонального розвитку. Завданням регіональної політики при цьому є пошук компромісу між економічною та соціальною справедливістю. Економічну справедливість при цьому будемо розглядати як створення умов, за яких економічно активні регіони матимуть значно більші фінансові преференції, які самі і заробили. Тоді як соціальну справедливість слід розглядати як підтримку «фінансово бідних» регіонів з метою забезпечення соціальних гарантій їх населенню.

Загалом у світовій практиці використовуються різноманітні інструменти регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку країни: податкові, міжбюджетної підтримки та дольової участі.

У більшості високорозвинених країн (США, Західна Європа), де досягнута відносна вертикальна збалансованість, інструменти дольової участі мають набагато менше значення, ніж міжбюджетні трансферти [3].

Орієнтуючись на досвід високорозвинених країн, які застосовують трансфертні інструменти фінансової конвергенції, в Україні інструменти дольової участі також не набули широкого застосування. Основним чином для фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів України застосовуються інструменти міжбюджетної підтримки – міжбюджетні трансферти (дотації, субвенції) – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого [4].

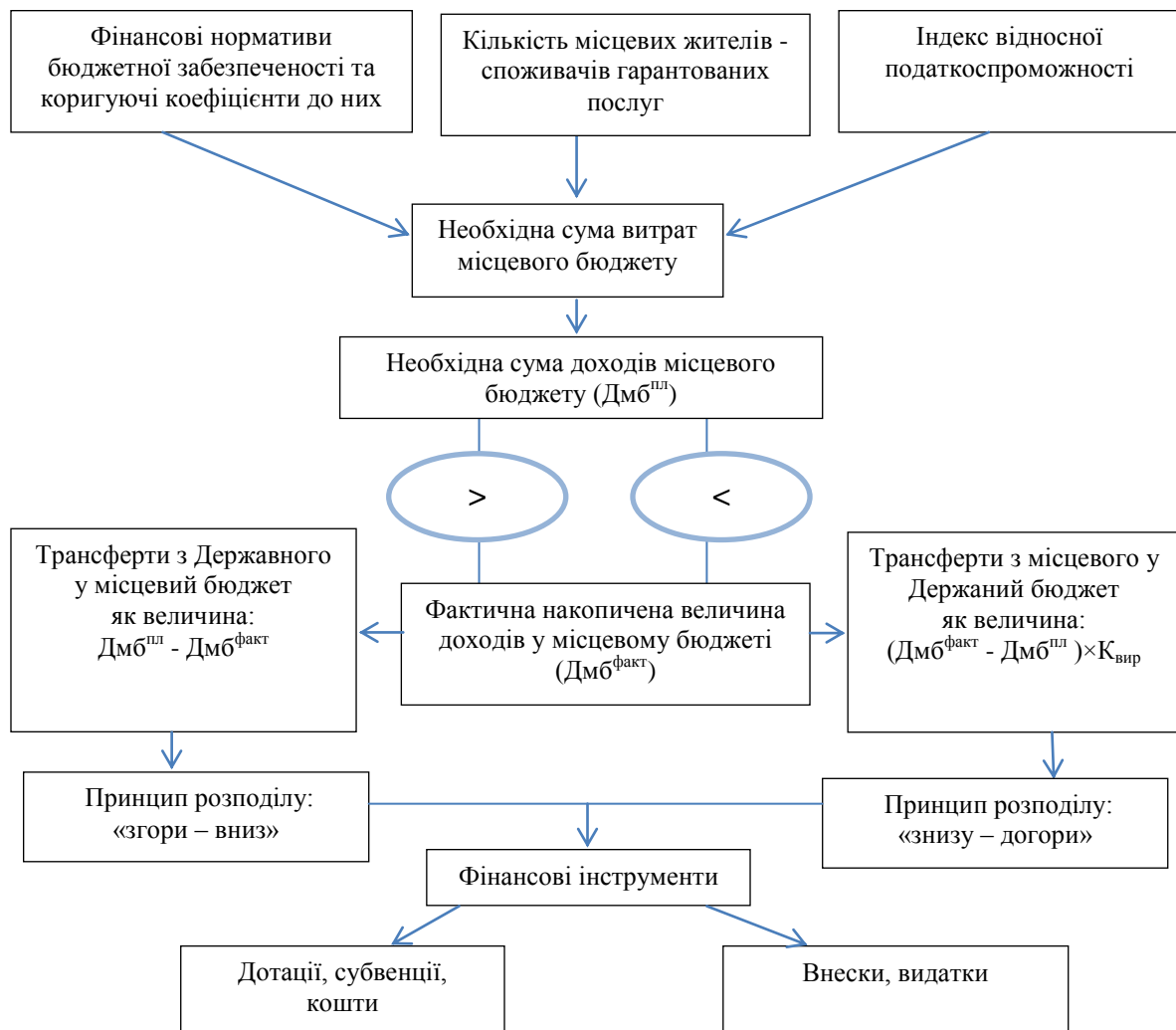
У даний час міжбюджетні відносини в Україні вибудовані за системою трансфертного типу, яка призвела до надмірної централізації бюджетних коштів та бюджетних обмежень органів місцевої влади.

За словами Горника А.В., для України оптимальним є такий варіант побудови міжбюджетних відносин, за якою встановлюється максимально допустимий рівень самостійності місцевих органів за збереження принципу бюджетного унітаризму, під яким розуміється єдність правової бази, регулювання бюджетних відносин, бюджетної класифікації, порядку виконання та ведення бухгалтерського обліку й звітності [5].

Василенко І.С. пропонує для забезпечення фінансування в повному обсязі делегованих повноважень доцільно перейти до закріплення за адміністративно-територіальними одиницями довгострокових нормативів відрахувань від податку на додану вартість, акцизного збору та податку на прибуток, а трансферти надавати лише депресивним регіонам, які не мають джерел власних фінансових надходжень [6].

На сьогодні алгоритм застосування трансфертної системи має такий вигляд (рис.1). Найбільший інтерес для забезпечення виконання принципу справедливості застосування фінансових інструментів конвергенції сталого розвитку регіонів, про який йшлося вище, у наведеній схемі належить коефіцієнту вирівнювання, який застосовується до обчисленого за формулою обсягу коштів, що підлягають передачі до

державного бюджету, і визначається в межах від 0,6 до 1 з метою стимулювання нарощування доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, та диференціюється залежно від рівня виконання таких доходів (ст. 100 БКУ).

Умовні позначення:

К_{вир} - коефіцієнт вирівнювання, що застосовується до обчисленого за формулою обсягу коштів, що підлягають передачі до державного бюджету, і визначається в межах від 0,6 до 1 з метою стимулювання нарощування доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, та диференціюється залежно від рівня виконання таких доходів (ст. 100 Бюджетного кодексу України);

Дмб^{пл} - необхідна сума доходів місцевого бюджету;

Дмб^{факт} - фактична накопичена величина доходів у місцевому бюджеті.

Рис. 1. Алгоритм застосування трансферної системи розподілу доходів

Фактично даний коефіцієнт є важливим фінансовим інструментом, на який і покладаються функції збалансування протиріч між економічною та соціальною справедливістю. Так, з одного боку, місцеві бюджети «віддають» Державному бюджету частину доходів у разі їх перевищення над тими потребами, що передбачені для виконання їх функцій, а з іншого, - місцеві бюджети, які виконують зобов'язання за доходами, мають можливість залишити частину коштів на місцевому рівні.

Разом з тим, непрозорою є процедура встановлення таких коефіцієнтів для регіонів країни, адже ні в Бюджетному кодексі України, ні в ЗУ «Про Державний бюджет України» чітка процедура їх формування не прописана. Відповідно, місцеві органи влади не у достатній мірі зацікавлені у нарощенні власної фінансової бази, оскільки не можуть чітко спланувати фінансовий зиск від ефективної роботи на наступний період.

З метою вирішення такої проблеми пропонуємо встановити чітку залежність між рівнем ефективності накопичення власних доходів місцевими бюджетами та величиною коефіцієнта вирівнювання та закріпити такі норми законодавчо (табл.1). Таким чином, запропонований алгоритм визначення частки коштів, що залишається на місцевому рівні чітко корелює з ефективністю діяльності органів місцевої влади у питаннях виконання доходів бюджету. Фактично ця частка характеризує рівень стимулювання регіонів нарощувати власну фінансову базу.

За такого підходу слід дозволити економічно ефективним регіонам обсяг коштів, що залишатимуться на місцевому рівні, як стимулюючий інструмент, акумулювати у бюджеті розвитку місцевих бюджетів для вирішення стратегічних завдань регіонів.

Розглядаючи запропонований алгоритм з позиції забезпечення зближення рівнів сталого розвитку регіонів, слід зупинитись на аспекті розв'язання компромісу між економічною та соціальною справедливістю застосування фінансових інструментів конвергенції сталого розвитку країни, адже при встановленні запропонованої залежності рівень конвергенції сталого розвитку регіонів не забезпечується у повній мірі.

Поясненням такої ситуації є те, що запропонована залежність, з одного боку, дозволяє зацікавити регіони у нарощення власної фінансової бази (через чітко встановлену частку коштів, що залишається на місцевому рівні), а з іншого – забезпечити кожному регіону виконання гарантованих державою соціальних виплат. І хоча такий алгоритм не зумовить абсолютного зближення рівнів фінансової конвергенції економічно відсталих та економічно активних регіонів, однак дозволить зацікавивши регіони нарощувати фінансовий потенціал, а рівень дивергенції за цим фінансовим параметром максимально становитиме 40 % (за умови генерування доходів у місцевому бюджеті найбільш економічно активного регіону у розмірі, що перевищує 190 % від розрахункового обсягу доходів (Др).

Крім того, назва коефіцієнта вирівнювання, на нашу думку, не відображає його змісту, оскільки йдеться про стимулювання активності, а не про вирівнювання можливостей місцевих бюджетів. Тому з метою встановлення відповідності назви показника його змісту пропонуємо змінити його назву з коефіцієнта вирівнювання на коефіцієнт стимулювання.

Таблиця 1

Встановлення відповідності між рівнем виконання доходів місцевими бюджетами та величиною коефіцієнта вирівнювання при визначенні міжбюджетних трансфертів

Розрахунковий обсяг доходів місцевих бюджетів, для яких у держбюджеті визначаються міжбюджетні трансферти відповідно до статей 64 та 66 БКУ (Др)	Розрахунковий обсяг видатків місцевих бюджетів, обрахований із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів (Вр)	Розрахунковий обсяг коштів, що підлягає передачі з місцевого до державного бюджету ($O_k^{розр}$)	Рівень виконання доходів місцевими бюджетами, %	Коефіцієнт вирівнювання ($K_{вир}$)	Формула визначення фактичного обсягу коштів, що підлягатиме передачі з місцевого до державного бюджету	Фактичний обсяг коштів, що підлягатиме передачі з місцевого до державного бюджету ($O_k^{факт}$)	Частка коштів, що залишається на місцевому рівні, у % до $O_k^{розр}$
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	$\geq 190\%$	0,60	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,60$	40 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	180 % - 189%	0,65	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,65$	35 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	170 % - 179 %	0,70	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,70$	30 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	160 % - 169 %	0,75	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,75$	25 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	150 % - 159 %	0,80	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,80$	20 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	140 % - 149 %	0,85	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,85$	15 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	130 % - 139 %	0,90	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,90$	10 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	120 % - 129 %	0,95	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 0,95$	5 %
Др	Вр	$O_k^{розр} = Др - Вр$	100% - 119 %	1,00	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times K_{вир}$	$O_k^{факт} = O_k^{розр} \times 1,00$	0 %

Висновки. Запровадження запропонованого алгоритму дозволить вирішити поставлене завдання з досягнення компромісу між економічною та соціальною справедливістю при застосуванні фінансових інструментів конвергенції сталого розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Лазебник Л.Л. Щодо теорії фінансової політики: дослідження в координатах організаційно-економічних відносин // Актуальні проблеми економіки - № 9(63), 2006. – с. 51 - 64.
2. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: Навчальний посібник / О.О.Сунцова. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
3. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №50-51. – с. 572. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Найденова Т. А. Бюджетное выравнивание как инструмент реализации бюджетной политики северных территорий [Електронний ресурс] / Т. А. Найденова // Корпоративное управление и инновационное развитие Севера : Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета. – 2012. – №3. <http://vestnik-ku.ru/2012/2012-3/9/9.htm>.
5. Горник А.В. Теоретичні аспекти формування ефективних систем міжбюджетних відносин. Електронний ресурс. Режим доступу: [<http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/1/11.pdf>]
6. Василенко І.О. Механізм організації міжбюджетних відносин. Електронний ресурс. Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/78138.doc.html].